

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 травня 2024 року)

Суми
2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 7 від 21.06.2024 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. XI Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 травня 2024 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2024. 197 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2024
© Автори, 2024

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

АНДРОЩУК В. П.

Західноукраїнський національний університет

В'ЯЧЕСЛАВ ЛИПІНСЬКИЙ НА ДИПЛОМАТИЧНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Народився В'ячеслав Казимирович Липинський 5/17 квітня 1882 р. Незважаючи на те, що його племінник Я. Ліпінський без жодних посилань і обґрунтувань називає містом народження свого дядька Ратнів біля Луцька [1, с. 235], можна з певністю сказати, що В. Липинський народився у родинному маєтку с. Затурці Володимирського повіту (Волинської обл.). Про це свідчать не лише спогади його сучасників.

За традицією родин шляхти того часу початкові знання В. Липинський здобув вдома із репетиторами. До гімназії він пішов маючи вже певну підготовку та свідомий свого походження і традицій.

Гімназія мала шляхетські та католицькі традиції й старанно прищеплювала їх своїм вихованцям. Усі учні католицької віри були зобов'язані кожної неділі та у свята відвідувати храм. Їх присутність контролювалась, а за відсутність без поважної причини карали. Релігійні предмети викладались російською мовою, проте римсько-католицьке віросповідання – польською [2, с. 30-31]. Зрозуміло, що це було можливим за умови, толерантного ставлення директора гімназії до польської культури. Формування світоглядних уявлень В. Липинського почалося під час навчання у

Житомирській та Луцькій гімназіях. Саме в цей період у молодого В. Липинського виник інтерес до історичного минулого українського народу.

Перша участь ученого в громадському русі припадає на час навчання у Київській гімназії. Молодь, як найбільш мобільна соціальна група, активно захоплювалася соціал-демократичними та національними ідеями, активно вступаючи до Революційної української партії (далі РУП). В.Липинський не підтримував такі популярні серед молоді погляди, але й відчував їх вплив на собі.

Громадсько-політична діяльність у житті В.Липинського займала не менше місця, ніж наукова. Оскільки саме через неї він бачив можливість реалізувати у життя свої політичні та національні переконання.

Слід зазначити, що у справі своїх перших самостійних громадських заходів він радився з М.Грушевським. Цей бік спілкування став особливою сторінкою їх взаємин. У листах до професора він розповідав про наміри, радився із сумнівних питань, повідомляв про свої враження від проведених заходів.

До громадської діяльності В. Липинський долучився, будучи вже відомим в українських колах своєю спробою зацікавити українським питанням польське населення, що мешкало в Україні. Він шукав ефективні шляхи залучення шляхти до українського життя. Громадську діяльність він розпочав у серпні 1908 р. серед польських землевласників на рільничому з'їзді в Умані. В.Липинський підготував виступ, де планував: «розказавши коротенько історію України, змалювати сучасний стан Українства в Галичині і у нас, подати коротенький нарис історії (на скільки це можливо)

української шляхти, польського українофільства і, врешті, представивши ідеологію краєвих партій наших, литовських і білоруських, заналізувати їх відносини до місцевого елементу і представити свій (об'єктивний) погляд на цю справу» [3, с. 356].

Зауважмо, що служба в армії не позбавила його принципових життєвих настанов, шляхетності та людяності. Він користувався довірою й авторитетом серед солдатів та офіцерів, підтвердженням чого стало обрання вченого спочатку членом Полкового Комітету, а потім – запасним членом Полкового суду відділень кінського запасу Полтавського району.

Під час національно-визвольних змагань 1917 – 1921 років В. Липинський вже був достатньо відомий своєю державницькою позицією, що імпонувала українському політичному істеблїшменту, тому склад свого уряду представники Української Гетьманської держави не уявляли без його участі. Саме це відзначав Д. Дорошенко, характеризуючи його як авторитетну особу тогочасного політикуму: «Його авторитет стояв так високо у всіх українських національних партіях взагалі, що ім'я В.К. Липинського незмінно фігурувало в усіх комбінаціях зложення нового складу Кабінету міністрів» [4, с. 105].

Його було призначено на посаду посла Української держави в Австро-Угорщині 21 червня 1918 р.. На той час це був один з головних напрямів української зовнішньої політики, зважаючи на те, що Австро-Угорщина мала у своєму складі українські землі. Це вимагало від Української Гетьманської держави сильної й активної дипломатії в цьому регіоні. Обізнаність ученого з польською проблемою, його

авторитет у впливових галицьких колах і серед українців гетьманської орієнтації говорили про те, що він був найбільш вдалою кандидатурою на цю важливу дипломатичну посаду [5, с. 449].

Будучи на дипломатичній службі В. Липинський мав тверду позицію у вирішенні територіальних питань Української держави, одним з яких була Холмська проблема. Розмірковуючи над переговорами із польськими політиками з приводу Холмського питання, у листі до Д. Дорошенка він писав: «... мій плян такий: 1) тайне анульоване і наш тайний протест проти цього анульованя; 2) ратифікація Берестейського миру без тайного договору; 3) Комісія в Холмській справі і знов переговори про тайний договір, який не існуючим вважати не можна буде, бо єсть наш протест» [3, с. 588].

Передбачаючи розпад Австро-Угорщини, В. Липинський опікувався долею Посольства України у Відні: «Наше посольство, як акредитоване ще при старому австрійському Правительстві, може бути або зліквідоване і замість його можуть сотворені посольства при національних державах бувшої Австрії; або-ж, рахуючись з можливістю відновлення Австрії і, йдучи за прикладом посольств інших держав, воно має бути задержане з тим, що йому будуть дані директиви увійти від себе в зносини з правительствами національних держав» [6, с. 383].

Наразі з дипломатичною діяльністю В'ячеслав Липинський розвернув активну інформативну діяльність з метою пропагування ідей української державності, про що свідчать його зустріч із польським письменником Л. Кульчицьким та інтерв'ю кореспонденту місцевої газети,

яке він дав майже відразу після приїзду до Австро-Угорщини.

Загалом революційні події надали реальну можливість В. Липинському реалізувати свої політичні переконання, проявити себе як вмілого дипломатичного діяча. Він відстоював не тільки політичні, територіальні та економічні інтереси Української держави, а й приділяв увагу проблемам громадян України, що опинилися в Австро-Угорщині, збереженню культурних цінностей, які лишилися на території України. Посівши на чолі українського посольства в Австро-Угорщині, він досягнув ваговитих результатів справив похвальне враження про діяльність своєї держави. Поразку української революції він сприйняв як втрату реальної можливості відродження української державності та самостійного розвитку народу України. Подальшу свою діяльність спрямував на виявлення причин невдач української інтелігенції в державотворчому процесі.

1. Лисяк-Рудницький І. Між історією і політикою. Мюнхен: Сучасність, 1973. С.139-162.

2. Gancarz B. *My, szlachta ukraińska... Zarys życia i działalności* Wacława Lipińskiego 1882-1914. Kraków, 2006. 327 с.

3. Вячеслав Липинський. Повне зібрання творів, архів, студії: Архів. Листування. Київ-Філадельфія: Смолоскип, 2003. Т.1. 958 с.

4. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле, (1914-1920). Мюнхен, 1969. 543 с.

5. Вячеслав Липинський та його доба / Упорядники Т. Осташко, Ю. Терещенко. К.: Темпора, 2010. Кн. 1. 544 с.

6. Дацків І. Вячеслав Липинський біля витоків української дипломатії // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Вип. 20. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 378-386.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

Антонов Є. М.

Перебування Т. Г. Шевченка на Сумщині
у творчості Віри Юрченко 3

Власенко В. М.

З епістолярію Костя Мацієвича 1922 р. 9

Гаврилишин П. М.

Виявлені джерела до вивчення біографії
Богдана Гаврилишина 15

Герасимчук О. М.

Формування організаційно-правових основ
переселення козаків Північного Лівобережжя
України на Кубань у 1820–1825 рр. 20

Зінченко І. Д.

До питання про формування кордонів України
в 40-50-х роках ХХ ст.: огляд вибраної історіографії 27

Король В. М.

Село Блотниця Талалаївського району
1950–1960-х рр. у матеріалах усної історії 30

Котельницький Н. А.

Праці В. М. Хижнякова як джерело з історії формування
клерикальної політики земської ліберальної партії
Північної України (80-ті рр. XIX ст.) 43

Лобко Н. В.

Матеріали про військову службу як джерело
генеалогічної інформації 50

Медведєв І. А.

Події лютого-березня 2022 року в Тростянецькій
громаді Сумської області: хронологія та факти 55

Пономарьова К. О.

Історія військових поселень на території України:
до постановки проблеми 61

Шуть Т. І.

Соціально-економічне життя Сум у період німецької
окупації (за матеріалами газети «Сумський вісник») 65

Тихомиров К. В.

Жертви окупаційного нацистського режиму
на території України 70

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Андрощук В. П.

В'ячеслав Липинський на дипломатичній
службі Української держави 75

Баб'як М. О., Дикий В. В.

Дипломатична співпраця УНР і ЗУНР у добу
національно-визвольних змагань 80

Гончаренко А. В.

Радянська історіографія ролі Великої Британії в еволюції
колоніалізму наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. 84

Дацків І. Б., Проць В. В.

Міжнародна діяльність Лонгіна Цегельського 90

Зінченко І. Д.

Південно-західний кордон УРСР в 40-х роках ХХ ст.:
делімітація та демаркація 95

Іванов І. А.

Діяльність Оди Нобунаги по об'єднанню Японії 99

Мірошніченко А. В.

Роль Томаша Масарика в становленні
незалежної Чехословаччини 105

Назаров М. С.

Основні етапи російсько-української війни 2022-2024 рр. 110

<i>Порфілова М. В.</i> Зародження, формування і становлення соціальної політики	114
<i>Рагуліна А. В.</i> Смертна кара за кодексами законів Давньої Месопотамії	118
<u>КУЛЬТУРА ТА ОСВІТА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ</u>	
<i>Антоненко П. Ю.</i> Коренізація як передумова розвитку українського мистецтва в 1920-1930-х роках	121
<i>Антонов Є. М.</i> Ілля Ріпін – український художник	125
<i>Гвоздицька С. М., Єсін А. І.</i> Особливості сучасного етапу розвитку витинанки на Сумщині	129
<i>Глушенок Н. М.</i> Висвітлення стану дослідження поняття міждисциплінарної інтеграції	135
<i>Дегтярьов С. І.</i> Проект Батуринського університету гетьмана Кирила Розумовського	140

- Дегтярьова Д. С.***
Відстоювання феміністичних поглядів у драматичній
поемі «Бояриня» Лесі Українки 149
- Калінін І. М.***
Правознавство в чоловічих гімназіях
кінця ХІХ – початку ХХ ст. 155
- Картава К. С.***
Ганна Затиркевич-Карпинська – громадська діячка
та особистість 161
- Кудінов Д. В.***
Пансіон Ганни Іванової в Сумах: нотатки до історії
жіночої освіти 167
- Маркович О. С.***
Значення творчості Василя Кричевського 174
- Струпінська Д. В.***
Неполітичні проекти Георгія Нарбути як
складова української національної культури
початку ХХ ст. 181
- Ярош Н. В.***
Виховний процес у навчальних закладах системи
державних трудових резервів СРСР (1940–1950-ті рр.) 189

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 травня 2024 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№
Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.